

Μια πολιτιστική δράση του 67ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών: Οι Όρνιθες του Αριστοφάνη

Ευγενία Μπαζάνη

Διευθύντρια 13ου Δημοτικού Σχολείου Χαλανδρίου

mpazaneeugenia@gmail.com

Περίληψη

Στη σύγχρονη εκπαίδευση το θέατρο χρησιμοποιείται ως εργαλείο διδασκαλίας και κοινωνικοποίησης. Μέσα από τη δραματική ερμηνεία του αρχαίου έργου «Όρνιθες», οι μαθητές/τριες είχαν την ευκαιρία να εξερευνήσουν την κοινωνική και πολιτική σάτιρα του Αριστοφάνη, ενώ ταυτόχρονα ενίσχυσαν τη συνεργασία και τη δημιουργικότητά τους. Η επιλογή ενός έργου, που συνδυάζει την κωμωδία με την κριτική σκέψη και την κοινωνική σάτιρα, ενίσχυσε τη σημασία της πολιτιστικής εκπαίδευσης και της δημιουργικότητας, δίνοντας στους/στις μαθητές/τριες την ευκαιρία να κατανοήσουν την αρχαία ελληνική σκέψη μέσω της θεατρικής τέχνης. Η θεατρική αναπαράσταση ενός αρχαίου έργου μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο παιδείας και η ανάλυση της συγκεκριμένης δράσης βασίζεται στη θεωρία της αναπαράστασης του Stuart Hall. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία τα πολιτισμικά κείμενα δεν αντανακλούν απλώς την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά την αναπαριστούν και την αναδιαμορφώνουν μέσα από συστήματα νοημάτων, που είναι κοινωνικά και ιστορικά προσδιορισμένα. Οι μαθητές/τριες, συμμετέχοντας στη θεατρική παράσταση, δε λειτουργούν απλώς ως εκτελεστές του έργου, αλλά ως ενεργοί φορείς νοήματος, κωδικοποιώντας και αποκωδικοποιώντας τα πολιτισμικά και κοινωνικά μηνύματα του κειμένου μέσα από τη δική τους εμπειρία και αντίληψη. Η διασκευή της θεατρικής παράστασης «Όρνιθες» του Αριστοφάνη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα έργο με διαχρονική αξία, το οποίο αναδεικνύει με εξαιρετικό τρόπο τις δυνατότητες της μεταφοράς ενός αρχαίου κειμένου σε σύγχρονα δημιουργικά περιβάλλοντα. Κατά συνέπεια, η δράση αυτή αποδεικνύει ότι η εκπαίδευση μπορεί να είναι μια ριζοσπαστική διαδικασία, όπου η θεωρία της αναπαράστασης του Stuart Hall εφαρμόζεται στην πράξη, επιτρέποντας στα παιδιά να γίνουν οι ίδιοι δημιουργοί πολιτισμού και να επαναπροσδιορίσουν την ταυτότητά τους στον σύγχρονο κόσμο.

Λέξεις-κλειδιά: Θέατρο, Αριστοφάνης, Όρνιθες, Stuart Hall.

1. Εισαγωγή

Η εκπαίδευση δεν περιορίζεται στην απόκτηση γνώσεων, αλλά αποτελεί πεδίο πολιτισμικής εμπειρίας και κοινωνικής αλληλοεπίδρασης. Οι πολιτιστικές δράσεις στο σχολείο και ειδικότερα οι θεατρικές παραστάσεις λειτουργούν ως εργαλεία καλλιέργειας δημιουργικότητας, συνεργασίας και κριτικής σκέψης, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν στους/στις μαθητές/τριες να εκφράζουν κοινωνικά και πολιτισμικά νοήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η θεατρική δραστηριότητα αποκτά ιδιαίτερη σημασία ως μορφή πολιτισμικής αναπαράστασης και παιδαγωγικής πρακτικής.

Στην αρχαία Αθήνα, το θέατρο ήταν όχι μόνο ψυχαγωγία, αλλά και μέσο κοινωνικής εκπαίδευσης και τελετουργικής έκφρασης. Οι παραστάσεις συνδέονταν με θρησκευτικές γιορτές, όπως τα Διονύσια και ενσωμάτωναν λαογραφικά στοιχεία, όπως τραγούδια, χορούς και διασκεδαστικές αναπαραστάσεις καθημερινών καταστάσεων. Στη σύγχρονη εκπαίδευση το θέατρο χρησιμοποιείται ως εργαλείο διδασκαλίας και κοινωνικοποίησης. Προγράμματα πολιτιστικής δράσης, όπως η παράσταση «Όρνιθες» του Αριστοφάνη, συνδέουν την ιστορική γνώση με την εμπειρία, ενισχύουν δεξιότητες συνεργασίας και αυτό-έκφρασης και φέρνουν τους/τις μαθητές/τριες σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά.

Η θεατρική παράσταση «Όρνιθες» του Αριστοφάνη, που παρουσιάστηκε από τους/τις μαθητές/τριες της ΣΤ' τάξης του 67ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών, αποτέλεσε την αποχαιρετιστήρια εκδήλωση της τάξης, συνδυάζοντας την τέχνη του θεάτρου με την

εκπαιδευτική διαδικασία. Μέσα από τη δραματική ερμηνεία του αρχαίου έργου, οι μαθητές/τριες είχαν την ευκαιρία να εξερευνήσουν την κοινωνική και πολιτική σάτιρα του Αριστοφάνη, ενώ ταυτόχρονα ενίσχυσαν τη συνεργασία και τη δημιουργικότητά τους. Η παράσταση αυτή αποτέλεσε μια σημαντική εκπαιδευτική δραστηριότητα, μέσω της οποίας οι μαθητές/τριες είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν στοιχεία της αρχαίας ελληνικής κωμωδίας, ενώ παράλληλα ενίσχυσε τη σύνδεση των μαθητών/τριών με την πολιτιστική κληρονομιά.

Πιο συγκεκριμένα, η παράσταση ανέδειξε το έργο του Αριστοφάνη, το οποίο, αν και γραμμένο τον 5ο αιώνα π.Χ., παραμένει διαχρονικό λόγω των κοινωνικών και πολιτικών μηνυμάτων του. Η επιλογή ενός έργου, που συνδυάζει την κωμωδία με την κριτική σκέψη και την κοινωνική σάτιρα, ενίσχυσε τη σημασία της πολιτιστικής εκπαίδευσης και της δημιουργικότητας, δίνοντας στους/στις μαθητές την ευκαιρία να κατανοήσουν την αρχαία ελληνική σκέψη μέσω της θεατρικής τέχνης.

Η θεατρική αναπαράσταση ενός αρχαίου έργου μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο παιδείας και η ανάλυση της συγκεκριμένης δράσης βασίζεται στη θεωρία της αναπαράστασης του Stuart Hall. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, τα πολιτισμικά κείμενα δεν αντανακλούν απλώς την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά την αναπαριστούν και την αναδιαμορφώνουν μέσα από συστήματα νοημάτων, που είναι κοινωνικά και ιστορικά προσδιορισμένα. Οι μαθητές/τριες, συμμετέχοντας στη θεατρική παράσταση, δε λειτουργούν απλώς ως εκτελεστές του έργου, αλλά ως ενεργοί φορείς νοήματος, κωδικοποιώντας και αποκωδικοποιώντας τα πολιτισμικά και κοινωνικά μηνύματα του κειμένου μέσα από τη δική τους εμπειρία και αντίληψη (Hall, 1997).

Η δράση αυτή δεν αποτελεί απλώς μια σχολική παράσταση, αλλά μια σύνθετη διαδικασία κοινωνικής και πολιτισμικής μάθησης. Με αυτό τον τρόπο, η θεατρική παράσταση «Όρνιθες» του Αριστοφάνη αποτελεί μια δυναμική διαδικασία αναπαράστασης, όπου η αρχαία κωμωδία αποκτά νέα νοήματα μέσω της συλλογικής δημιουργίας των μαθητών. Η εφαρμογή της θεωρίας του Stuart Hall στην ανάλυση αυτής της δράσης επιτρέπει την κατανόηση της σύνδεσης μεταξύ πολιτισμικού κειμένου, σχολικής πρακτικής και διαμόρφωσης νοημάτων, αναδεικνύοντας τον παιδαγωγικό και πολιτισμικό ρόλο της θεατρικής αγωγής στην εκπαίδευση.

2. Θεωρητικό μέρος

2.1. Το σχολικό θέατρο: Έννοια-Ιστορική αναδρομή

Με την επικράτηση του κινήματος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού (τέλος 18ου με αρχές 19ου αι.) δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο σχολικό θέατρο. Ο σκοπός της χρήσης του σχολικού θεάτρου την περίοδο αυτή ταυτίζεται σχεδόν με την ανάγκη διάδοσης και προώθησης των εθνικών-πατριωτικών κινημάτων, που στοχεύουν στην απελευθέρωση του υπόδουλου γένους. Είναι γνωστό πως το θέατρο έπαιζε σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία λάμβανε χώρα στις ακαδημίες, που είχαν ιδρύσει οι Έλληνες Διαφωτιστές (Γραμματάς, 1996). Στην υπόλοιπη διάρκεια του 19ου αι. διαπιστώνεται μια σημαντική κάμψη του σχολικού θεάτρου από τις σχολικές δραστηριότητες (Γραμματάς, 2005: 120).

«Ως σχολικό θέατρο νοείται η ιδιαίτερη εκείνη κατηγορία θεατρικής παράστασης, που πραγματοποιείται μέσα στο πλαίσιο του σχολείου και των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και αφορά τη μαθητική κοινότητα στο σύνολό της, συνδυάζοντας ισόρροπα δύο βασικές παραμέτρους: την αισθητική απόλαυση του προσφερόμενου θεάματος και την παιδαγωγική σκοπιμότητα της παράστασης. Συνιστά μια καλλιτεχνική και παιδευτική δραστηριότητα, που ολοκληρώνεται μέσα στα όρια της εκπαιδευτικής μονάδας, με απώτερο στόχο την προέκταση

και ολοκλήρωση των παιδαγωγικών σκοπιμοτήτων, που θέτει το εκπαιδευτικό σύστημα» (Γραμματάς, 2004: 13).

Επομένως, το σχολικό θέατρο σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποκληθεί μαθητικό θέατρο, γιατί το δεύτερο εμπεριέχει έναν και μόνο από τους βασικούς παράγοντες ύπαρξης του πρώτου, τους/τις μαθητές/τριες, ως το απαραίτητο έμπυχο δυναμικό (Γραμματάς, 2001: 65). Έτσι, προσδιορίζονται οι επιμέρους συντελεστές που καθορίζουν την ταυτότητά του: το ορισμένο κάθε φορά σχολικό περιβάλλον, τα πρόσωπα (εκπαιδευτικοί και μαθητές/τριες) και ο σκοπός ανάλογα με τους στόχους, που έχει θέσει η συγκεκριμένη εκπαιδευτική κοινότητα, η οποία όμως εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύστημα από το οποίο αφενός δέχεται επιρροές και ερεθίσματα, αφετέρου πιθανόν να συναντά αντιδράσεις.

Οι μαθητές/τριες με βάση τα θεατρικά κείμενα επικοινωνούν με αξίες πανανθρώπινες στη σφαίρα της ηθικής, της αισθητικής, αλλά και του κοινωνικού προβληματισμού. Όλα αυτά σε επίπεδο θεσμικό επιδιώχτηκαν με την καθιέρωση της Θεατρικής Αγωγής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το 1990. Επισημαίνεται ότι οι στόχοι του θεάτρου στην εκπαίδευση είναι (Γραμματάς, 2004:78).

1) *Η ανατροπή των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας και προσέγγισης της γνώσης.* Οι μαθητές/τριες, μέσα από την παραστατικότητα της διδασκαλίας, αλλά και τη βιωματικότητα του ρόλου προσεγγίζουν τη γνώση με νέες μεθόδους, που ανατρέπουν τις παραδοσιακές μεθόδους μετωπικής διδασκαλίας. Ο/Η μαθητής/τρια έχει ρόλο ενεργητικό, βιωματικό, διερευνητικό στην προσέγγιση και κατάκτηση της γνώσης.

2) *Το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.* Οι θεατρικές δράσεις των μαθητών/τριών εκτός από τα αποτελέσματα, που έχουν στον ψυχισμό των εμπλεκόμενων, επιφέρουν και κοινωνικές αλλαγές, καθώς φέρουν το σχολείο σε άμεση επαφή με την τοπική κοινωνία. Η συμμετοχή του σχολείου σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, θεατρικές συναντήσεις και διαγωνισμούς βοηθά να διευρυνθούν τα όρια του σχολείου, να είναι ενεργό κέντρο πολιτισμού και να παρέχει διαρκή αλληλοεπίδραση με την τοπική κοινωνία.

3) *Η πολύ-επίπεδη αγωγή και εκπαίδευση.* Ένας από τους σημαντικότερους στόχους του θεάτρου στο σχολείο είναι η ανάπτυξη μιας πολύ-επίπεδης αγωγής, που ξεπερνά τα γλωσσικά, φυλετικά, πολιτισμικά εμπόδια και φέρνει τους/τις μαθητές/τριες, τους/τις εκπαιδευτικούς και την ευρύτερη κοινωνία σε έναν γόνιμο διάλογο. Με τον συνδυασμό διαφορετικών μορφών τέχνης, τρόπων έκφρασης και επικοινωνίας με το κοινό «το θέατρο μπορεί να αποτελέσει το κατεξοχήν όργανο πολυπολιτισμικής και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ικανό να ανταποκριθεί στις ανάγκες και απαιτήσεις του σύγχρονου σχολείου», ενός σχολείου πολυπολιτισμικού, που γίνεται χώρος συνύπαρξης, αλληλεγγύης, κατανόησης και αποδοχής του άλλου (Σχοινιά, 2008: 65).

2.2. Η θεωρία του Stuart Hall για την Αναπαράσταση

Η θεωρία του Stuart Hall για την αναπαράσταση (representation) αποτελεί θεμέλιο λίθο των Πολιτισμικών Σπουδών, καθώς εξετάζει πώς το νόημα παράγεται και ανταλλάσσεται μεταξύ των μελών μιας κουλτούρας μέσω της χρήσης της γλώσσας, των σημείων και των εικόνων. Η αναπαράσταση είναι ένα ενεργό κοινωνικό και πολιτισμικό φαινόμενο, το οποίο επανακαθορίζει τον κόσμο με βάση τις κοινωνικές αξίες και τις ιδεολογίες, που κυριαρχούν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή (Hall, 1997: 15). Είναι μια διαδικασία κοινωνικής κατασκευής νοήματος, μέσω της οποίας οι λέξεις, οι εικόνες, τα σύμβολα και οι πολιτιστικές πρακτικές διαμορφώνουν την αντίληψή μας για τον κόσμο.

Τα κείμενα και οι εικόνες λειτουργούν ως μέσα για την κατασκευή και τη διαχείριση του νοήματος. Το νόημα παράγεται μέσω της γλώσσας, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο τον

προφορικό και γραπτό λόγο, αλλά και εικόνες, σύμβολα, ήχους και πολιτισμικές πρακτικές (Hall, 1997: 18). Τα αντικείμενα και τα γεγονότα αποκτούν νόημα, όταν εντάσσονται σε συστήματα αναπαράστασης, που λειτουργούν βάσει κοινών πολιτισμικών κωδίκων. Επομένως, η γλώσσα, λειτουργεί ως το μέσο, που συνδέει τις έννοιες στο μυαλό των υποκειμένων με τον υλικό κόσμο. Είναι μια δυναμική διαδικασία που αναπαριστά τον κόσμο και τα υποκείμενα μέσα σε αυτόν (Hall, 1997: 18), ενσωματώνει τις κοινωνικές σχέσεις, τις αξίες και τις ιδεολογίες, και μέσω αυτής δημιουργούνται οι κοινωνικές πραγματικότητες.

Κεντρικό στοιχείο στη θεωρία της αναπαράστασης αποτελεί η διάκριση ανάμεσα στην κωδικοποίηση και την αποκωδικοποίηση του νοήματος. Η κωδικοποίηση αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας οι πολιτισμικοί παραγωγοί (δημιουργοί) ενσωματώνουν συγκεκριμένα νοήματα στα κείμενα και τις εικόνες που παράγουν. Αντίστοιχα, η αποκωδικοποίηση είναι η διαδικασία μέσω της οποίας οι δέκτες (θεατές, αναγνώστες) «διαβάζουν» και ερμηνεύουν αυτά τα νοήματα, χρησιμοποιώντας το δικό τους κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο (Hall, 1997: 22). Οι αναγνώσεις αυτές μπορεί να διαφέρουν, κάτι που δείχνει ότι η αναπαράσταση είναι δυναμική και ανοιχτή σε ποικιλία ερμηνειών.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης, στη σχέση της αναπαράστασης με την ιδεολογία και την εξουσία. Τα πολιτιστικά κείμενα συχνά προάγουν και αναπαράγουν κυρίαρχες ιδεολογίες, αξίες και κοινωνικές δομές (Hall, 1997: 39). Μέσω της αναπαράστασης ενισχύονται ή αμφισβητούνται οι κυρίαρχες αντιλήψεις για την κοινωνία, την εξουσία και τις σχέσεις μεταξύ των ομάδων. Η αναπαράσταση είναι μια κοινωνική διαδικασία, στην οποία οι πολιτισμικοί παραγωγοί και οι δέκτες (θεατές, αναγνώστες) συμμετέχουν ενεργά. Οι δέκτες διαμορφώνουν τις δικές τους ερμηνείες με βάση την κοινωνική τους θέση, την πολιτισμική τους ταυτότητα και τις εμπειρίες τους (Hall, 1997: 25). Αυτή η διαδικασία της αποκωδικοποίησης επηρεάζεται από κοινωνικές και πολιτισμικές ομάδες, οι οποίες διαμορφώνουν την κατανόηση και την πρόσληψη των νοημάτων.

Η θεωρία της αναπαράστασης αναδεικνύει ότι το νόημα είναι αποτέλεσμα μιας δυναμικής διαδικασίας και συνιστά βασικό μηχανισμό μέσω του οποίου τα υποκείμενα κατανοούν τον κόσμο, συγκροτούν την ταυτότητά τους και συμμετέχουν ενεργά στην πολιτισμική πραγματικότητα (Hall, 1997: 45). Τα πολιτιστικά κείμενα, όπως τα θεατρικά έργα, οι εικόνες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, δεν αποτελούν απλώς αντανάκλαση της πραγματικότητας, αλλά συνιστούν αναπαραστάσεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε τον κόσμο και τις κοινωνικές μας σχέσεις. Με τη θεωρία της αναπαράστασης, ο Hall ανοίγει νέους ορίζοντες για την κατανόηση της πολιτισμικής παραγωγής και της κοινωνικής επικοινωνίας.

Η δράση αυτή συνδέθηκε άμεσα με τη θεωρία της αναπαράστασης του Stuart Hall, η οποία υπογραμμίζει ότι τα πολιτιστικά κείμενα και οι παραστάσεις δεν είναι απλώς αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας, αλλά και εργαλεία μέσω των οποίων διαμορφώνονται κοινωνικές ταυτότητες και ιδεολογίες. Με την έννοια αυτή, η θεατρική παράσταση «Όρνιθες» λειτούργησε ως πεδίο κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης μηνυμάτων, μέσα από τα οποία οι μαθητές/τριες ανακάλυψαν πώς οι ιδεολογικές και πολιτικές αξίες αναπαράγονται και αναδιαμορφώνονται μέσω του θεάτρου. Το έργο, ως μια κωμωδία του Αριστοφάνη, τούς έδωσε τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν την εξουσία και την κοινωνική τάξη, ενώ ταυτόχρονα έμαθαν να επεξεργάζονται τη σημασία των πολιτιστικών και πολιτικών αναπαραστάσεων στη σύγχρονη κοινωνία.

Αυτή η θεατρική παράσταση αποτελεί μια δυναμική πρακτική αναπαράστασης, η οποία συνιστά την παραγωγή νοήματος μέσω της γλώσσας (Hall, 1997: 45). Το έργο αποτελεί μια σημειωτική διαδικασία, όπου οι μαθητές/τριες χρησιμοποιούν εικόνες, ήχους και λόγο

ως σημεία, για να επικοινωνήσουν σύνθετες ιδέες στο κοινό τους. Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στη δράση αυτή τούς καθιστά πολιτισμικά υποκείμενα, καθώς μέσω της μάθησης της αναπαράστασης εσωτερικεύουν τους κοινούς πολιτισμικούς κώδικες της κοινωνίας τους. Η επιτυχία της παράστασης βασίζεται στην ύπαρξη κοινών εννοιολογικών χαρτών μεταξύ των μαθητών/τριών, των εκπαιδευτικών και των θεατών, γεγονός που τούς επιτρέπει να ερμηνεύουν τον κόσμο με παρόμοιους τρόπους και να μοιράζονται νοήματα. Έτσι, η ουτοπική πόλη των πουλιών, η Νεφελοκοκκυγία, παύει να είναι ένας απομακρυσμένος φανταστικός κόσμος και μετατρέπεται σε ένα κοινό σύστημα αναφοράς, που ενισχύει την αίσθηση της συλλογικής ταυτότητας.

Οι μαθητές/τριες χρησιμοποιούν το κείμενο του Αριστοφάνη ως ένα σύστημα σημείων, για να αναπαραστήσουν τις δικές τους ιδέες για την κοινωνία και την ουτοπία. Μέσα από γλώσσα, εικόνες και σύμβολα, η κοινωνία διαμορφώνει το πώς κατανοούμε τα πράγματα και τα γεγονότα γύρω μας, ενσωματώνοντας αξίες, ιδεολογίες και πολιτιστικά σχήματα. Στο πλαίσιο της θεατρικής παράστασης, οι μαθητές/τριες δημιουργούν νόημα για την αρχαία κοινωνία και τα ήθη της, ενώ παράλληλα τα ερμηνεύουν μέσα από τη δική τους σύγχρονη οπτική και το πολιτισμικό τους πλαίσιο. Έτσι, η παράσταση λειτουργεί ως σύστημα αναπαράστασης, που συνδέει το αρχαίο κείμενο με τη σύγχρονη εκπαιδευτική και τοπική κοινωνική εμπειρία, καταδεικνύοντας τη διαλεκτική σχέση μεταξύ ιστορικής γνώσης και πολιτιστικής δημιουργίας.

Μέσα από την εκτέλεση και την προσαρμογή του αρχαίου έργου, οι μαθητές/τριες δεν περιορίζονται σε μια απλή «αναπαράσταση» της αρχαίας Αθήνας, αλλά συμμετέχουν ενεργά στην κατασκευή νοήματος, συνδέοντας ιστορικά γεγονότα, κοινωνικά ήθη και πολιτισμικές αξίες με τη δική τους σύγχρονη εμπειρία. Έτσι, επεξεργάζονται και ερμηνεύουν την αρχαία κοινωνία και τις αξίες της, αναδεικνύοντας τη διαλεκτική σχέση μεταξύ παρελθόντος και παρόντος. Επιπλέον, η γλώσσα και τα σύμβολα παράγουν πολλαπλά νοήματα, τα οποία διαμορφώνονται μέσα από την ερμηνεία και την εμπειρία των συμμετεχόντων. Για παράδειγμα, οι χαρακτήρες των «Ορνίθων» μπορούν να θεωρηθούν τόσο ως αναπαραστάσεις αρχαίων κοινωνικών τύπων όσο και ως εργαλεία για την κατανόηση σύγχρονων κοινωνικών θεμάτων, όπως η ομαδική συνεργασία, η ελευθερία έκφρασης και η συμμετοχική μάθηση.

Το συγκεκριμένο έργο προσφέρει ένα πλούσιο έδαφος για την εξερεύνηση εννοιών, όπως η ουτοπία, η κοινωνική οργάνωση και η αναζήτηση της ελευθερίας. Η δράση εντάσσεται στο πλαίσιο της βιωματικής μάθησης, όπου οι μαθητές/τριες δεν είναι απλοί εκτελεστές ενός κειμένου, αλλά ενεργοί συμμετέχοντες στη δημιουργία ενός πολιτιστικού προϊόντος. Το έργο μπορεί να προσεγγιστεί ως ένα πολιτισμικό κείμενο, στο οποίο η αναπαράσταση λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός παραγωγής νοήματος. Σύμφωνα με τη θεωρία του Stuart Hall, τα πολιτισμικά κείμενα δεν αντανακλούν απλώς την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά την ανακατασκευάζουν μέσω συστημάτων αναπαράστασης, που βασίζονται σε πολιτισμικούς κώδικες (Hall, 1997: 15). Στο έργο του Αριστοφάνη η ουτοπική πόλη των πουλιών λειτουργεί ως συμβολική αναπαράσταση κοινωνικών και πολιτικών δομών της αθηναϊκής δημοκρατίας.

Ο Αριστοφάνης κωδικοποιεί έννοιες, όπως η εξουσία, η πολιτική φιλοδοξία και η κοινωνική κριτική μέσω της χρήσης αλληγορικών χαρακτήρων και φαντασιακών χώρων. Τα πουλιά παρουσιάζονται ως φορείς ιδεολογικών νοημάτων, που επιτρέπουν στον θεατή να αναγνωρίσει και να ερμηνεύσει υπαρκτές κοινωνικές σχέσεις, Ωστόσο, το νόημα δεν είναι σταθερό ούτε μονοσήμαντο. Οι θεατές συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία αποκωδικοποίησης του έργου, προσλαμβάνοντάς το μέσα από το δικό τους κοινωνικό-

πολιτισμικό πλαίσιο (Hall, 1997: 25). Έτσι, οι «Όρνιθες» μπορούν να διαβαστούν είτε ως μια σατιρική κριτική της εξουσίας είτε ως μια ουτοπική φαντασίωση διαφυγής από την κοινωνική πραγματικότητα, ανάλογα με τη θέση πρόσληψης του θεατή.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η εκπαιδευτική διασκευή και παρουσίαση στο πλαίσιο της σχολικής πολιτιστικής δράσης. Η αναπαράσταση συνδέεται άμεσα με σχέσεις εξουσίας και ιδεολογίας. Συνεπώς, η σχολική παράσταση μπορεί να ιδωθεί ως μια δυναμική διαδικασία αναπαράστασης, όπου το αρχαίο έργο αποκτά νέα νοήματα μέσω της συλλογικής δημιουργίας και της παιδαγωγικής πράξης. Η εφαρμογή της θεωρίας επιτρέπει την κατανόηση της πολιτιστικής δράσης όχι ως απλής αναπαραγωγής ενός κλασικού κειμένου, αλλά ως ενεργού πεδίου διαπραγμάτευσης νοημάτων και πολιτισμικής ταυτότητας (Hall, 1997: 45).

Τέλος, η προσέγγιση της θεωρίας του Stuart Hall επιτρέπει την ανάλυση της παράστασης όχι μόνο ως πολιτιστικής δράσης, αλλά και ως εργαλείου πολιτισμικής μάθησης και κοινωνικής διαπραγμάτευσης. Οι αναπαραστάσεις που δημιουργούνται από τους/τις μαθητές/τριες, μεταφέρουν αξίες, ιδέες και ιστορικά στοιχεία με τρόπο που ενισχύει την ταυτότητά τους και ταυτόχρονα προσφέρει ένα πλαίσιο για κριτική σκέψη σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα, τόσο της αρχαίας όσο και της σύγχρονης εποχής. Μέσα από αυτό το θεωρητικό πρίσμα, η παράσταση μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο διαμόρφωσης κοινωνικού και πολιτισμικού νοήματος. Η μεταφορά ενός αρχαίου κειμένου στο σύγχρονο σχολικό πλαίσιο δεν «αναπαριστά» απλώς την αρχαία Αθήνα, αλλά κατασκευάζει κοινωνικό και πολιτισμικό νόημα για τους/τις μαθητές/τριες και την κοινότητα.

2.3. Η πολιτιστική δράση του 67ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών: Όρνιθες του Αριστοφάνη

Η επιλογή του έργου, οι «Όρνιθες» του Αριστοφάνη, που παρουσιάστηκε στην αποχαιρετιστήρια εκδήλωση της ΣΤ' τάξης, δεν ήταν τυχαία, καθώς το συγκεκριμένο έργο του Αριστοφάνη με τις θεατρικές του αλληγορίες και τις κοινωνικές του αναφορές παρέχει ιδανικές συνθήκες, για να εξερευνηθούν ζητήματα, που αφορούν την εξουσία, την κοινωνική δικαιοσύνη και την πολιτική κριτική. Μέσα από τη δραματοποίηση, οι μαθητές/τριες όχι μόνο ήρθαν σε επαφή με το αρχαίο ελληνικό θέατρο, αλλά είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν και να εκφράσουν κριτική σκέψη σχετικά με τα κοινωνικά ζητήματα, που πραγματεύεται το έργο.

Η δράση συντονίστηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς, ενώ η συμμετοχή γονέων και τοπικής κοινότητας ενίσχυσε τον κοινωνικό χαρακτήρα της παράστασης. Η συνεργασία μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών προώθησε δεξιότητες ομαδικής εργασίας, υπευθυνότητας και δημιουργικής έκφρασης. Μέσα από την παράσταση ενσωματώθηκαν στοιχεία τοπικής παράδοσης, όπως μουσική, τραγούδια και τελετουργικά παιχνίδια. Η παράσταση αποτέλεσε μέσο μετάδοσης πολιτιστικών αξιών και ιστορικής γνώσης. Παράλληλα, ανέδειξε τη σημασία της ενεργής συμμετοχής των μαθητών/τριών σε πολιτιστικές δράσεις και τη διασύνδεση σχολείου και τοπικής κοινότητας.

Η διασκευή λογοτεχνικών έργων αποτελεί μια δυναμική διαδικασία δημιουργικής αναδημιουργίας (Γραμματάς, 2006: 16). Κατά την προσαρμογή ενός πρωτότυπου κειμένου, εφαρμόζονται τεχνικές επεξεργασίας και μετασχηματισμού, οδηγώντας στη γέννηση ενός νέου έργου, το οποίο, αν και διατηρεί ίχνη της αρχικής πηγής, αποκτά την αυτονομία του μέσα στο λογοτεχνικό πεδίο. Η διαδικασία αυτή συχνά συνεπάγεται τη μεταβολή της δομής, του ύφους και της ιδεολογικής τοποθέτησης του κειμένου, καθώς κάθε νέα εκδοχή αντανακλά διαφορετικά πολιτισμικά συμφραζόμενα.

Σύμφωνα με τον U. Eco, η πράξη της διασκευής μπορεί να θεωρηθεί ως μια «γόνιμη παρερμηνεία» (Eco, 2003: 153), καθώς εμπεριέχει την ερμηνευτική ελευθερία του

διασκευαστή, ο οποίος αναδομεί το αρχικό υλικό με βάση τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του νέου κοινού. Ειδικότερα στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, η διασκευή συνδέεται στενά με την απλοποίηση και την προσαρμογή κειμένων, ώστε αυτά να καταστούν προσβάσιμα σε αναγνώστες/τριες μικρότερης ηλικίας (Αναγνωστόπουλος, 1985: 152).

Όμως, η παρέμβαση στο πρωτότυπο κείμενο δεν περιορίζεται μόνο σε γλωσσικό ή αφηγηματικό επίπεδο. Ο διασκευαστής, λειτουργώντας ως φίλτρο ανάμεσα στο αρχικό έργο και το νέο κοινό, αφαιρεί ή τροποποιεί περιεχόμενα, που κρίνονται ακατάλληλα για παιδιά, όπως σκηνές βίας ή πολιτικά φορτισμένα μηνύματα. Επισημαίνεται ότι ορισμένοι ηθικοί και αισθητικοί κώδικες καθορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να κινείται η συγγραφή για παιδιά, επιβάλλοντας περιορισμούς τόσο στη θεματολογία όσο και στη μορφή (Ζερβού, 1997: 14). Στο επίπεδο των τεχνικών, όπως αναφέρει ο Genette, οι βασικές στρατηγικές διασκευής είναι η παράλειψη και η προσθήκη (Ζερβού, 1997: 12). Η παράλειψη αφορά την αφαίρεση αφηγηματικών λεπτομερειών, με στόχο την καλύτερη κατανόηση του κειμένου από το παιδικό κοινό. Η προσθήκη, από την άλλη, περιλαμβάνει τη συμπλήρωση γεγονότων και γλωσσικών στοιχείων, συχνά προσαρμόζοντας το ύφος σε πιο σύγχρονα αποδεκτά πρότυπα.

Ο Αριστοφάνης συνδέει τον λόγο του με τις συνθήκες της εποχής του. Είναι γεγονός ότι οποιαδήποτε παρουσίαση προσώπων, αλλά και γεγονότων που κάνει, είναι συγκεκριμένα. Αυτό που κράτησε τη διαχρονική αξία των κειμένων, ήταν η διαχρονικότητα κάποιων θεμάτων, όπως η ο πόλεμος, η ειρήνη, οι σχέσεις των δυο φύλων και οι ανθρώπινες αδυναμίες. Αναγνωρίζοντας τις ρίζες της κωμωδίας, που ακουμπάνε στις φαλλικές γιορτές, γίνεται κατανοητό ότι ο Αριστοφάνης έχει την υποχρέωση να χρησιμοποιεί αθυρόστομο λόγο και μιμητική (Νικολόπουλος, 2011: 491).

Η θεατρική παράσταση «Όρνιθες» στο σχολικό πλαίσιο αποτέλεσε μια ιδιαίτερη εκπαιδευτική εμπειρία, που συνδύασε τη θεατρική αγωγή με τη σύγχρονη κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα. Οι μαθητές/τριες, αναλαμβάνοντας ρόλους και συμμετέχοντας ενεργά στην εκτέλεση του έργου, βίωσαν την αξία της συνεργασίας και της συλλογικής δημιουργίας. Η θεατρική δράση ενθάρρυνε τη συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών σε κάθε στάδιο της παραγωγής: από την αναπαραγωγή των κειμένων μέχρι την καλλιτεχνική και σκηνική παρουσίαση. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι μαθητές/τριες ανακάλυψαν τις πολλαπλές διαστάσεις της αναπαραστάσης του κόσμου και της κοινωνίας, σύμφωνα με τις αρχές, που προβάλλει το έργο του Αριστοφάνη.

2.4. Το έργο του Αριστοφάνη

Ο Αριστοφάνης γεννήθηκε το 445 π.Χ., στον δήμο Κυδαθηναίων, δηλαδή τη σημερινή Πλάκα, που βρίσκεται στην Αθήνα. Από το έργο του Αριστοφάνη, σώζονται έντεκα κωμωδίες και οι τίτλοι από είκοσι εννέα. Πολλά στοιχεία για τη ζωή του Αριστοφάνη δεν έχουμε. Πληροφορίες μάς φέρνουν στο φως ότι ήταν εύπορος, έχοντας συμπάθεια στην τάξη των υπέων. Αν και ο Αριστοφάνης είχε ένα δημόσιο αξίωμα, η πραγματική του συνεισφορά ήταν η συγγραφή κωμωδιών. Δεν έπαυε να θυμίζει στο αθηναϊκό κοινό πως ευθύνη του κάθε ποιητή είναι να αφυπνίζει, να συμβουλεύει και να διδάσκει την κοινωνία. Η θέση περί ευθύνης ποιητών φαίνεται να ήταν δημόσια και να τη συμερίζονται και άλλοι ποιητές, αφού ο Κρατίνος δηλώνει κάποια στιγμή: «ας πάει το βραβείο, σ' όποιον λείει για την πόλη τα πιο ωφέλιμα» (Hughes, 2019: 43).

Το έργο του Αριστοφάνη δεν είναι μόνο σατιρικό. Εννέα από τα σωζόμενα έργα του έχουν φανταστική υπόθεση. Ο Webster της ονομάζει «κωμωδίες της κυρίαρχης ιδέας», αφού όλες έχουν σαν άξονα μια υπόθεση, που είναι αυθαίρετη. Το συγγραφικό έργο του

Αριστοφάνη διακρίνεται από συντομία σε σχέση με τις κωμωδίες του Σαίξπηρ. Όλα του τα έργα έχουν σαν εναρκτήριο έναν πρόλογο, ο οποίος συνιστά μια δραματική σκηνή, στην οποία ο Αριστοφάνης συνθέτει, θέτοντας τις βάσεις για την υπόθεση της εκάστοτε κωμωδίας και ολοκληρώνονται με έναν γάμο ή ένα δείπνο (Hughes, 2019: 47).

Σε ό,τι αφορά τον τρόπο συγγραφής, ο Αριστοφάνης διακρίνεται από την ιδιαίτερη χρήση της γλώσσας. Ο ποιητής είναι άριστος γνώστης της γλώσσας και έτσι είναι σε θέση να παίζει με αυτή. Τα ονόματα που δίνει στους ήρωές του, είναι δηλωτικά, κάνοντάς τα ευκολονόητα για το που αναφέρονται, με αποτέλεσμα τα πρόσωπα της εποχής να δέχονται καυστικά σχόλια. Παράλληλα, ενώ έκανε σάτιρα, δεν την σύγχυσε με τη χυδαιότητα και τις άπρεπες λέξεις. Ένα άλλο χαρακτηριστικό του είναι η σάτιρα που ασκεί σε πολιτικά πρόσωπα και στους θεούς. Ταυτόχρονα, στους αγώνες λόγων που έγραφε, έδινε το χαρακτήρα δικαστικού αγώνα, στον οποίο οι δυο συν-διαλεγόμενοι έχοντας αντίθετες γνώμες αντιπαραβάλλονται λεκτικά και το κοινό που παρακολουθεί, έχει τον τελευταίο λόγο (Θεοδώρου, 2022: 25).

Αναφορικά, τα έργα του Αριστοφάνη είναι τα εξής: Αχαρνείς (425 π.Χ.), Ιππείς (424 π.Χ.), Νεφέλες (423 π.Χ.), Σφήκες (422 π.Χ.), Ειρήνη (421 π.Χ.), Όρνιθες (414 π.Χ.), Θεσμοφοριάζουσες (411 π.Χ.), Λυσιστράτη (411 π.Χ.), Βάτραχοι (405 π.Χ.), Εκκλησιάζουσες (392 π.Χ.), Πλούτος (388 π.Χ.) (Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, 1999: 40).

2.5. Οι «Όρνιθες» του Αριστοφάνη ως σύγχρονη μορφή λαϊκού πολιτισμού: Ιστορικό-Λαογραφικό πλαίσιο

Κατά τη περίοδο 425 π.Χ.-421 π.Χ. σώζονται πέντε κωμωδίες του Αριστοφάνη. Στα κείμενα αυτά ο ποιητής θέλει να προτρέψει προς αλλαγή της πολιτικοκοινωνική συμπεριφοράς των Αθηναίων. Οι «Όρνιθες» όμως, διαφοροποιούνται από τα υπόλοιπα έργα του Αριστοφάνη, καθώς δεν περιέχουν ούτε τον πιο αδιόρατο υπαινιγμό, που να παραπέμπει σε κάποια συγκεκριμένη πολιτική απόφαση (Dover, 1981: 205) και αποτελούν μια κωμωδία με σατιρικά στοιχεία, που ασκεί κριτική στην αθηναϊκή κοινωνία και την πολιτική της. Το έργο συνδέεται με τα έθιμα και τις κοινωνικές πρακτικές της εποχής, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζει διαχρονικά θέματα, όπως η αναζήτηση της ευτυχίας, η κοινωνική αδικία και η πολιτική σάτιρα. Με το μεγάλο αυτό έργο, ο Αριστοφάνης βρίσκει την ευκαιρία να διακωμωδήσει τους συκοφάντες και τους κόλακες του δήμου, καθώς και τις θεωρίες για νέα πολιτεύματα. Το έργο πραγματεύεται τη φυγή δυο ανθρώπων από την τυραννία του κόσμου στο βασίλειο του παραμυθιού και συνενώνει την πιο τολμηρή φαντασία με την πιο ανώτερη ποίηση.

Σε αντίθεση με άλλα έργα του που σατιρίζουν ευθέως ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα, οι Όρνιθες ενσωματώνουν ένα μυθοπλαστικό στοιχείο φυγής σε έναν φανταστικό κόσμο. Το έργο αντικατοπτρίζει την απογοήτευση του Αριστοφάνη για την πολιτική, κοινωνική και ηθική κατάσταση της Αθήνας κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Οι κεντρικοί ήρωες, ο Πεισθέταιρος και ο Ευελπίδης, δυο μεσήλικες Αθηναίοι πολίτες, παρουσιάζονται να έχουν κουραστεί από τη διαφθορά, τη δικομανία και τη δημαγωγία, που επικρατούν στην πόλη τους.

Αναζητώντας έναν τρόπο να ξεφύγουν από αυτή την παρακμή, αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την Αθήνα και να βρουν έναν τόπο ειρηνικό και ευτυχισμένο να ζήσουν τα γηρατειά τους μακριά από την ανθρώπινη ματαιότητα. Για να επιτύχουν τον σκοπό τους, οι δύο άνδρες αναζητούν τον Τηρέα, έναν μυθικό βασιλιά που είχε μεταμορφωθεί από τους θεούς σε τσαλαπετεινό (Έποπα), πιστεύοντας ότι ζώντας ανάμεσα στα πουλιά και πετώντας παντού, θα γνωρίζει κάποιον ιδανικό τόπο. Με οδηγούς δύο πουλιά φτάνουν στον χώρο κατοικίας του Έποπα, ο οποίος τους υποδέχεται και μαθαίνει για τις προθέσεις τους. Κατά τη

συνομιλία τους με τον Έποπα, οι δύο ήρωες συνειδητοποιούν ότι τα πουλιά απολαμβάνουν μια ζωή ελεύθερη και απαλλαγμένη από τα δεινά των ανθρώπων. Ο Πεισθέταιρος συλλαμβάνει τότε ένα μεγαλόπνοο σχέδιο: προτείνει στα πουλιά να ιδρύσουν μια νέα πόλη στον ουρανό, ανάμεσα στους θεούς και στους ανθρώπους.

Η πόλη αυτή, φράσσοντας τον δρόμο των θυσιών και των επικλήσεων, θα αναγκάζει τους θεούς να διαπραγματεύονται με τα πουλιά και να καταβάλουν φόρους, για να συνεχίσουν να λαμβάνουν τις προσφορές των ανθρώπων. Αν και ο Έποπας ενθουσιάζεται άμεσα, τα υπόλοιπα πουλιά είναι αρχικά επιφυλακτικά και εχθρικά απέναντι στους δύο ανθρώπους, λόγω της ιστορικής εχθρότητας ανάμεσα στα είδη. Παρ' όλα αυτά, με την παρέμβαση του Έποπα και τις ρητορικές ικανότητες του Πεισθέταιρου, τα πουλιά πείθονται και συμφωνούν να ιδρύσουν την πόλη Νεφελοκοκκυγία, η οποία θα σημάνει μια νέα εποχή κυριαρχίας των πουλιών. Πολλοί άνθρωποι από την Αθήνα, όπως λογογράφοι, χρησμολόγοι και καιροσκόποι, σπεύδουν να εκμεταλλευτούν τη νέα κατάσταση. Ωστόσο, ο Πεισθέταιρος, ενεργώντας ως αυστηρός φύλακας της τάξης, τους αποπέμπει με σθένος, διατηρώντας το όραμα της νέας πολιτείας αγνό και ακέραιο.

Παράλληλα, οι θεοί, θορυβημένοι από τη νέα πραγματικότητα και την έλλειψη θυσιών που τούς οδηγεί σε λιμοκτονία, στέλνουν απεσταλμένους για διαπραγματεύσεις. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται η Ίριδα, ο Ποσειδώνας και ο Ηρακλής. Ο Πεισθέταιρος όμως, χειρίζεται την κατάσταση με μαεστρία, εκμεταλλεόμενος και την υποστήριξη του Προμηθέα, ενός αντιπάλου του Δία και φίλου των ανθρώπων. Με διαπραγματευτική δεινότητα ο Πεισθέταιρος απαιτεί από τον Δία να παραχωρήσει την κυριαρχία του κόσμου στα πουλιά, αναγνωρίζοντας ότι αυτοί ήταν οι πρώτοι κυρίαρχοι της δημιουργίας. Παράλληλα, ζητά να του δοθεί ως σύζυγος η Βασιλεία, θεότητα που προσωποποιεί την απόλυτη εξουσία και διοίκηση. Οι θεοί, μην μπορώντας να αντέξουν άλλο την πείνα και την απομόνωση, αποδέχονται τους όρους.

Η κωμωδία ολοκληρώνεται με τη μεγαλοπρεπή θριαμβευτική είσοδο του Πεισθέταιρου, ο οποίος, έχοντας επιτύχει να γίνει ο απόλυτος κυρίαρχος του σύμπαντος, ενώνεται με τη Βασιλεία σε μια γαμήλια τελετή. Ο πρώην απογοητευμένος Αθηναίος, που αρχικά αναζητούσε έναν απλό τόπο γαλήνης, καταλήγει να κατακτά το απόγειο της κοσμικής εξουσίας. Το έργο Όρνιθες συνδυάζει κριτική του πολιτικού κατεστημένου με ευφάνταστη μυθολογία και σαρκασμό, επιδεικνύοντας την αριστοτεχνική ικανότητα του Αριστοφάνη να θίγει καίρια κοινωνικά ζητήματα μέσω του χιούμορ και της αλληγορίας.

3. Συμπεράσματα

Η παιδαγωγική επίδραση του θεάτρου πάνω στον/στη μαθητή/τρια μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική από κείνην του σχολείου, γιατί σαν μορφή τέχνης, δηλαδή μορφή παιχνιδιού, μπορεί να τον πείσει να δεχτεί ευκολότερα μηνύματα, που ένας στεγνός τρόπος διδασκαλίας και η ιδέα του καταναγκασμού που του δημιουργεί το σχολικό μάθημα, εμποδίζουν τη μετάδοσή τους (Ποταμίτη, 1998: 27). Έτσι, η πολιτιστική δράση του 67ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών αναδεικνύει τη σημασία της τέχνης στην εκπαίδευση και αποτελεί έναν συνδυασμό παιδείας, πολιτιστικής δράσης και λαογραφικής πρακτικής.

Η επιλογή αυτή επιτρέπει τη σύνδεση της κλασικής γραμματείας με τη σύγχρονη σχολική πραγματικότητα. Η συμμετοχή των μαθητών/τριών προώθησε δεξιότητες συνεργασίας και δημιουργικότητας, ενώ η δράση συνέβαλε στη διατήρηση και μετάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Μέσω αυτής της δράσης οι μαθητές/τριες δεν αναπαράγουν απλώς έναν αρχαίο μύθο, αλλά συμμετέχουν ενεργά σε αυτό που ο S. Hall ονομάζει «παραγωγή νοήματος». Η αναζήτηση της «Νεφελοκοκκυγίας» (της πόλης των πουλιών)

μετατρέπεται σε μια μεταφορά για τις δικές τους επιδιώξεις και την ανάγκη τους για έναν καλύτερο κόσμο.

Η εφαρμογή της θεωρίας του S. Hall βοηθά να κατανοήσουμε ότι οι μαθητές/τριες, μέσα από τους «Όρνιθες», γίνονται οι ίδιοι υποκείμενα, που παράγουν πολιτισμό και όχι απλοί θεατές της ιστορίας. Είναι αξιοσημείωτο ότι η παράσταση ενσωματώθηκε στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της σχολικής χρονιάς, ενισχύοντας την καλλιτεχνική ανάπτυξη των μαθητών/τριών και αναδεικνύοντας την αξία της τέχνης ως εργαλείου κριτικής σκέψης. Η διασκευή της θεατρικής παράστασης «Όρνιθες» του Αριστοφάνη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα έργο με διαχρονική αξία, το οποίο αναδεικνύει με εξαιρετικό τρόπο τις δυνατότητες της μεταφοράς ενός αρχαίου κειμένου σε σύγχρονα δημιουργικά περιβάλλοντα.

Αυτό το έργο λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί ως μια πηγή έμπνευσης και πρότυπο για άλλες διασκευές, καθώς και ως επιβεβαίωση της αναγκαιότητας να εξετάσουμε και να διαφυλάξουμε τις κλασικές δημιουργίες του παρελθόντος μέσα από σύγχρονα φίλτρα. Η διαχρονικότητα και η καινοτομία αυτού του έργου δίνουν τη δυνατότητα σε μελλοντικούς καλλιτέχνες να το εξετάσουν εκ νέου, να το ανασυνθέσουν με νέο πρίσμα και να το προσφέρουν στο κοινό, χωρίς να χάνουν την πρωτογενή του αξία και το νόημα που απορρέει από τη συνάντηση του παρελθόντος με το παρόν. Κατά συνέπεια, η δράση αυτή αποδεικνύει ότι η εκπαίδευση μπορεί να είναι μια ριζοσπαστική διαδικασία, όπου η θεωρία της αναπαράστασης του S. Hall εφαρμόζεται στην πράξη, επιτρέποντας στα παιδιά να γίνουν οι ίδιοι δημιουργοί πολιτισμού και να επαναπροσδιορίσουν την ταυτότητά τους στον σύγχρονο κόσμο.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Dover, K. J. (1981). *Η Κωμωδία του Αριστοφάνη* (Μτφ. Φ. Ι. Κακριδής). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.
- Eco, U. (2003). *Εμπειρίες μετάφρασης. Λέγοντας σχεδόν το ίδιο* (Μτφ. Ε. Καλλιφατίδη). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Hall, S. (1997). The work of representation. In S. Hall (Ed.), *Representation*. London: Sage, 13-74.
- Hughes, A. (2019). *Η παράσταση της κωμωδίας στην Αρχαία Ελλάδα* (Μτφ. Α. Μαρίνης). Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτη.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (1985). *Τάσεις και εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας στη δεκαετία 1970-1980*. Αθήνα: Οι εκδόσεις των φίλων.
- Γραμματάς, Θ. (1996). *Fantasyland: Θέατρο για παιδικό και νεανικό κοινό*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γραμματάς, Θ. (2001). *Διδακτική του θεάτρου*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γραμματάς, Θ. (2004). *Το θέατρο στο σχολείο: Μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής*. Αθήνα: Άτραπος.
- Γραμματάς, Θ. (2005). *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γραμματάς, Θ. (2006). *Διασκευές έργων του Σαίξπηρ για παιδιά και νέους, Θέατρο-Λογοτεχνία*. Αθήνα: Σχολή Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου.
- Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια. (1999). *Θέατρο, Κινηματογράφος, Μουσική, Χορός*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Ζερβού, Α. (1997). *Στη Χώρα των Θαυμάτων. Το παιδικό βιβλίο ως σημείο συνάντησης παιδιών-ενήλικων*. Αθήνα: Πατάκη.
- Θεοδώρου, Β. (2022). *Η προώθηση της Ειρήνης στις κωμωδίες του Αριστοφάνη: «Αχαρνής», «Ειρήνη», «Λυσιστράτη»* (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). Τμήμα

Κινηματογράφου, Σχολή Καλών Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Νικολόπουλος, Α. (2011). *Τα ελληνικά κόμικς από τη μεταπολίτευση έως σήμερα. Διαδρομές έντεχνης επικοινωνίας, αντικατοπτρισμοί ιδεών και πολιτισμικές αναπαραστάσεις στα σύγχρονα εικονογραφηγήματα. Τόμος Α΄* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.

Ποταμίτη, Δ. (1998). Παιδικό θέατρο στην Ελλάδα. Σκοπός, πραγματικότητα, όραμα. *Σύγχρονη Εκπαίδευση: Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 38, 27-29.

Σχοινιά, Α. (2008). *Μαύρη αγελάδα - άσπρη αγελάδα. Δραματική Τέχνη στην εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Τόπος (Μοτίβο Εκδοτική).

Παράρτημα

«Όρνιθες» του Αριστοφάνη (διασκευή)

(Μπαίνουν ο Πισθέταιρος κι ο Ευελπίδης με τα μπογαλάκια τους και κρατώντας από ένα πουλί. Μουσικό χαλί: burn-cure).

Πισθέταιρος: (Στην κουρούνα). Ησυχία! Ε; να γυρίσουμε στην Αθήνα θέλει αυτή!

Ευελπίδης: Δίκιο έχει η γυναίκα, ε, η κουρούνα. Περπατούμε του κάκου τόσες ώρες! Χάσαμε και τον δρόμο, αλίμονό μας!

Πισθέταιρος: Τι κουταμάρα ν' ακούσω μια κουρούνα και να κάνω τόσο δρόμο!

Ευελπίδης: Πρήστηκαν τα έρμα τα πόδια μου!

Πισθέταιρος: Και δεν ξέρω ούτε που είμαστε! Εσύ φταις που πίστεψες τα ψέματα εκείνου του απατεώνα, που μας πούλησε την κουρούνα! «Θα σας πάει κατευθείαν στη χώρα των Πουλιών. Ξέρει αυτή!». Την τύφλα της ξέρει! Βρε τι πάθαμε παιδιά! Να σας συστηθούμε. Εγώ είμαι ο Πισθέταιρος κι αυτός ο φίλος μου ο Ευελπίδης.

Ευελπίδης: Χαίρω πολύ!

Πισθέταιρος: Παρομοίως! (ανταλλάσσουν χειραψία).

Ευελπίδης: Είμαστε Αθηναίοι αλλά φύγαμε από την Αθήνα. Δεν την αντέχουμε άλλο, αν και την αγαπάμε. Φωνές, φασαρίες, αυτοκίνητα, τραμ!

Πισθέταιρος: Κόρνες, εργοστάσια, καυσαέριο, διαδηλώσεις, απεργίες, ακρίβεια.

Ευελπίδης: Φτάνει πια! Σιχαθήκαμε και πήραμε δρόμο!

Πισθέταιρος: Μας είπαν, που λέτε, πως εδώ στον ουρανό υπάρχει ένα ήσυχο μέρος που κατοικούν τα πουλιά. Εδώ, θα βρούμε ησυχία να εγκατασταθούμε.

Ευελπίδης: Μας είπαν ακόμη να ψάξουμε να βρούμε έναν Αθηναίο, που ήταν πρώτα άνθρωπος και τώρα έγινε Πουλί. Τσαλαπετεινό τον λένε. Αυτός θα μας βοηθήσει σε όλα!

Πισθέταιρος: Αχ!

Ευελπίδης: Τι συμβαίνει;

Πισθέταιρος: Η κουρούνα ξεφωνίζει και με το ράμφος της δείχνει ψηλά. Θα υπάρχουν σίγουρα πουλιά δω πέρα. Πού, πού είστε βρε!

Τσαλαπετεινός: (Μπαίνοντας) Μεριάστε χόρτα να διαβώ και βράχε να περάσω!

Ευελπίδης: Βρε τι θεριό είναι αυτό! Για δεξ φτερά και δεξ λοφίο! **Τσαλαπετεινός:** Ποιοι με ζητούν;

Και οι δυο: Εμείς με το συμπάθιο. Είστε ο κύριος Τσαλαπετεινός;

Τσαλαπετεινός: Αυτοπροσώπως. Οι κύριοι;

Ευελπίδης: Άνθρωποι!

Τσαλαπετεινός: Πατρίδα;

Ευελπίδης: Η χώρα με τα πιο τρανά όπλα του πολέμου. Η Ελλάδα!

Τσαλαπετεινός: Και τι ζητάτε και ήρθατε εδώ πέρα;

Ευελπίδης: Εσένα. Ακούσαμε πολλά για σένα, πώς ήσουν άνθρωπος παλιά και τώρα ο βασιλιάς των πουλιών. Θέλουμε λοιπόν τη βοήθειά σου.

Τσαλαπετεινός: Τι είδους βοήθεια; Να είσαι ακριβολόγος.

Πισθέταιρος: Να μας βρεις μια πόλη όμορφη, ήσυχη, καλή για ξάπλες!

Τσαλαπετεινός: Τι κάνει νιάου - νιάου στα κεραμίδια! Μα υπάρχει πιο μεγάλη από την Αθήνα;

Ευελπίδης: Τώρα σωθήκαμε! Καλή, ήσυχη είπα, όχι μεγάλη.

Τσαλαπετεινός: Σαν τι είδους πόλη τότε σας αρέσει; Μήπως κανένα νησί του Αιγαίου;

Ευελπίδης: Νησάκι; Τρελαθήκαμε;

Τσαλαπετεινός: Δεν θέλετε νησί. Μήπως κανένα θέρετρο; Δροσερό; Σας κάνει η Εκάλη;

Ευελπίδης: Η Εκάλη; Ε, καλή η Εκάλη, μα όχι και τόσο. Μα δε μου λες πρώτα: εδώ η ζωή με τα πουλιά πώς είναι;

Τσαλαπετεινός: Ωραία, φτάνει να συνηθίσει κανείς. Και πρώτα πρώτα εδώ τα χρήματα είναι περιττά.

Ευελπίδης: Σώπα! Από μεγάλο μπελά γλιτώσατε Τσαλαπετεινέ μου! Τι άλλο κάνετε, πώς την περνάτε;

Τσαλαπετεινός: Πρωί - πρωί βόσκουμε στ' αμπέλια. Τιμπάμε ρώγες από σταφύλι. Έπειτα κελαηδάμε, κάνουμε βόλτες μέχρι τα γειτονικά σύννεφα! Αυτά!

Πισθέταιρος: Βρήκα! Μου ήρθε μια ιδέα. Μόνο που θέλω τη βοήθειά σου.

Τσαλαπετεινός: Σε τι;

Πισθέταιρος: Εσείς τα πουλιά, πουλάκι μου, λέω πως πρέπει να ιδρύσετε μια χώρα!

Τσαλαπετεινός: Χώρα, τι χώρα;

Πισθέταιρος: Κοίτα κάτω.

Τσαλαπετεινός: Κοιτώ.

Πισθέταιρος: Κοίτα πάνω.

Τσαλαπετεινός: Κοιτώ.

Πισθέταιρος: Γύρνα σαν σβούρα το λαιμό σου.

Τσαλαπετεινός: Αν στραβολαιμιαστώ, το ΙΚΑ το πληρώνεις;

Πισθέταιρος: Λέγε, είδες τίποτα;

Τσαλαπετεινός: Ναι, ουρανό.

Πισθέταιρος: Ωραία, αυτός είναι ο χώρος των πουλιών.

Τσαλαπετεινός: Χώρος;

Πισθέταιρος: Χώρος παιδί μου, πως τον λένε; Τόπος! Τώρα, τον τόπο αυτόν, αν τον χτίσεις και τον περιφράξεις, αντί για χώρο θα τον λένε χώρα.

Τσαλαπετεινός: Για κοίτα πράματα παράξενα η γλώσσα του ανθρώπου.

Πισθέταιρος: Κι έτσι θα έχετε δικιά σας χώρα και θα εξουσιάζετε όλο τον κόσμο! Μα και τους ανθρώπους!

Τσαλαπετεινός: Πώς δηλαδή θα εξουσιάζουμε τους ανθρώπους;

Πισθέταιρος: Δεν θα επιτρέπετε την εναέριο συγκοινωνία, αν τα αεροπλάνα δεν σας πληρώνουν φόρο! Δεν θα επιτρέπετε στους θεούς, να κατεβαίνουν στη γη, αν δεν σας πληρώνουν διόδια!

Τσαλαπετεινός: Πω! Πω! Μα την αλήθεια, έξυπνο σχέδιο! Πιο έξυπνο δεν γινόταν! Με τόσα τέλη κυκλοφορίας θα γίνουμε το πιο πλούσιο κράτος στον κόσμο και θα μας τρέμουν όλοι! Αν συμφωνούν και τ' άλλα τα πουλιά, εγώ θα γίνω ιδρυτής αυτής της χώρας.

Ευελπίδης: Μπορείς λοιπόν να τα καλέσεις να τους μιλήσεις. Μην χάνεις καιρό.

Τσαλαπετεινός: Ναι, θα μπω αμέσως στη φωλιά μου και πρώτη θα ξυπνήσω την καλή μου αηδόνα που κοιμάται. Και σαν θα ξυπνήσει, μαζί θα φωνάξουμε τ' άλλα πουλιά με μελωδικό τραγούδι, που μόλις τ' ακούσουν θα έρθουν τρέχοντας! Ε, πετώντας! (Τραγουδάει):

Ξύπνα, ξύπνα αηδόνα
φτερωτή συντροφιά μου
με γλυκόλαλο στόμα
πες τραγούδια γλυκά μου!
Μες στα φύλλα τραγούδα
το πικρό σου φαρμάκι
στο Θεό να τα φέρει
το γλυκό αεράκι!
Και τσίου και τσίου και τσίου
κουκουβάου κουκουβάου κουκουβάου
και τόρο - τόρο τριξ
τοροτοτριξ - τιοτίξ – τιοτίξ!
Σύντροφοι πετεινά
φτερωτοί μας φίλοι!
Κύκνοι, αηδόνες, πέρδικες
που τρώτε το σταφύλι
ελάτε τώρα, ελάτε
σας ζητούν δυο φίλοι.

(Μπαίνουν ένα-ένα τα πουλιά χορεύοντας)

Πισθέταιρος: Να, κοίτα ήρθε κι άλλο πουλί.

Ευελπίδης: Μπα, τι πουλί λες να 'ναι; Παγώνι; Μπα, όχι δεν είναι και τόσο ωραίο.

Πισθέταιρος: (Στον Τσαλαπετεινό): Κύριε πουλί, τι πουλί είναι;

Τσαλαπετεινός: Πουλί της λίμνης. Κύκνος.

Ευελπίδης: Θαύμα! Τι όμορφο που είναι! Κι αυτό εκεί το κατακόκκινο;

Τσαλαπετεινός: Φοινικόπουλο.

Πισθέταιρος: (Τραγουδάει): Πω, πω! Πόσο πουλιά τιτιβίζουνε και κρίζουν! Πω, πω να τα χαρώ!

Ευελπίδης: Πισθέταιρε, Πισθεταιράκο!

Πισθέταιρος: Ε;

Ευελπίδης: Φοβάμαι.

Πισθέταιρος: Και εγώ!

Ευελπίδης: Κοίτα πώς μας αγριοκοιτάνε! Λες να θέλουν να μας κάνουν κακό;

Πισθέταιρος: Έτσι λέω! Πω, πω, πω!

Πουλιά: (Τραγούδι) Ποιος είναι αυτός που μας φωνάζει; Σε ποιο δέντρο να ζει; Πες μας! Πες μας τον λόγο, την αιτία.

Τσαλαπετεινός: Λολο-λόγια
ωραία θα σου ψιθυρίσω
του-τούτοι εδώ που βλέπεις
ήρθαν από την Αθή-Αθήνα
μα- μαζί μας θέλουν να κα- κατοικήσουν.

Πουλιά: Πω πω τι έχω πάθει,
πο-πο-πολύ μ' έχεις προδώσει
φι-φίλος ήσουν
και τώρα με προδίδεις

που τους εχθρούς μου, τους ανθρώπους
στη χώρα των πουλιών αφήνεις!
Αχ, τι είναι αυτό που πάθαμε!
Και τώρα τι θα γίνει;
Εμπρός λοιπόν, μην κάθεστε
απάνω του πεσμένοι
εμπρός να τους ξεσκίσουμε
τρίχα μην τους αφήσουμε!
Μας εμπρός μην χάνετε καιρό απάνω τους ριχτείτε
τα ράμφη σας στις σάρκες τους
το αίμα να τους πιείτε!
Παντού περικυκλώστε τους
τσιπήστε τους, δαγκώστε τους!

Τσαλαπετεινός: Χωρίς να σας πειράξουν οι άνθρωποι βρε χαζοπούλια, γιατί τα βάζετε μαζί τους; Έλεος!

Πουλιά: Έλεος; Ντροπή σου κι είσαι και πετεινός. Αλλά τι να σου κάνω, 45 Γιάννηδες ενός κοκόρου γνώση, που λέει κι η παροιμία! Ποιον εχθρό είχαμε χειρότερο από τους ανθρώπους, για να τους σπλαχνιστούμε;

Τσαλαπετεινός: Κι αν είναι εχθροί μπορεί να ήρθαν με καλό σκοπό. Εξάλλου ο έξυπνος από τους εχθρούς διδάσκεται πολλά. Τα κράτη στέλνουν κατασκόπους στον εχθρό, για να μάθουν να χτίζουν κάστρα, πύργους και να φτιάχνουν όπλα σαν κι αυτούς.

Πουλιά: Τώρα μ' έπεισες. Δεν μπορώ να μην παραδεχτώ πως έχεις κάποιο δίκιο. Πολύτιμος δάσκαλος αλήθεια μπορεί να 'ναι ο εχθρός!

Τσαλαπετεινός: Το έξυπνο πουλί από τη μύτη πιάνεται!

Πουλιά: Ας ακούσουμε λοιπόν, τι έχουν να μας πουν. Και πρώτα ποιοι είναι και από πού;

Τσαλαπετεινός: Απ' την Ελλάδα είναι, Αθηναίοι.

Πουλιά: Και τι θέλουν από μας;

Τσαλαπετεινός: Να ζήσουν ήσυχα εδώ μαζί μας!

Πουλιά: Και ποιο το κέρδος;

Τσαλαπετεινός: Πιστεύουν πως εδώ θα βρουνε πλούτη και αγαθά μα προπαντός ησυχία.

Πουλιά: Πες τους να εξηγηθούν πιο καθαρά.

Τσαλαπετεινός: Σοφέ μου άνθρωπε, εξήγησε το σχέδιό σου στα πουλιά.

Πισθέταιρος: Ωραία! Εγώ έχω έτοιμο το λόγο μου. Πουλιά μου! Πόσο μαραζώνω για σας δε λέγεται! Που από βασιλιάδες του κόσμου παλιά, τώρα έχετε χάσει την εξουσία και έχετε ξεπέσει. Εσείς ήσαστε οι πρωτόπλαστοι, όχι ο Αδάμ και η Εύα!

Τσαλαπετεινός: Σώπα!

Πουλιά: Τέτοιο πράγμα ποτέ κανένας δεν μου το 'πε.

Πισθέταιρος: Ε, βέβαια! Ποιος θα στο έλεγε; Στα παλιά τα χρόνια τα πουλιά και όχι οι θεοί κυβερνούσαν τους ανθρώπους. Τότε τα πουλιά ήταν ιερά! Ενώ τώρα σας λένε χαζοπούλια και παντού σας κυνηγούν. Μερικοί βγαίνουν πρωί-πρωί με ντουφέκια για να σας σκοτώσουν! Σας πουλούν στις λαϊκές αγορές, σας κάνουν στιφάδο, ψητούς, τηγανητούς, με μπόλικο λαδόξιδο, σάλτσα, τυρί και ρίγανη και σκόρδο!

Πουλιά: Φοβερά όσα μας είπες άνθρωπέ μου. Μα πες μας λοιπόν, εσύ ο σοφός, τι να γίνει;

Πισθέταιρος: Πρώτα-πρώτα τα πουλιά πρέπει να έχουν μια πόλη που θα την φτιάξουν μόνοι τους. Να χτιστεί λοιπόν ένα τείχος και να πάρετε την εξουσία από τους θεούς. Και αν δεν σας τη δώσουν, δεν θα τους αφήνετε να κατεβαίνουν στη γη!

Πουλιά: Καλά με τους θεούς. Τους ανθρώπους πώς θα τους πείσουμε να μας αναγνωρίσουν;

Πισθέταιρος: Θα τους κάνετε του κόσμου τα καλά, έτσι που να σας αγαπήσουν! Οι σπουργίτες θα τρώνε τις ακρίδες που ρημάζουν τα χωράφια τους, τα αηδόνια θα τους κελαηδάτε να τους νανουρίζετε γλυκά. Με λίγα λόγια θα τους δίνετε και του πουλιού το γάλα!

Τσαλαπετεινός: Εμπρός λοιπόν, ας μην αργούμε. Μα περάστε πρώτα μέσα. Περάστε να ξεκουραστείτε λίγο, να πλυθείτε και το κυριότερο: να διαλέξετε από ένα ζευγάρι φτερά να γίνετε και σεις πουλιά. Κι ύστερα πολλή δουλειά μας περιμένει! (Μπαίνουν μέσα).

Πουλιά: (Τραγουδούν γύρω απ' την αηδόνα):

Μουσ. 5 Καστανόξανθη αηδόνα

συντροφιά μου το χειμώνα

άρχισε το λάλημά σου

το γλυκό κελάδημά σου

πες στους ξένους μας τραγούδια

των πουλιών μες στα λουλούδια!

Αηδόνα: (Τραγουδάει): Μια φορά κι έναν καιρό

σε χρόνια μακρινά

πίσσα, σκοτάδι

τον κόσμο κυβερνά.

Ξάφνου γεννιέται ένα αβγό

το λέει κι η ιστορία

και τώρα ιδού το ρώτημα

ιδού κι η απορία:

Η κότα έκανε τ' αβγό

ή τ' αβγό την κότα;

Πάντως και κότα και αβγό

πουλί τα κάνει πρώτα!

Πουλί 1: Αν κανείς σας, θεατές, δεν του αρέσει ο τόπος του.

Πουλί 2: Να 'ρθει σε μας.

Πουλί 3: Ζωή και κότα θα περνά!

Πουλί 1: Για όλα του κόσμου τα κακά εδώ υπάρχει αντίδοτο.

Πουλί 2: Φαντασμένος είσαι και σε κοροϊδεύουν στη γη;

Πουλί 3: Έλα σε μας!

Πουλί 1: Παγώνι θα σε πούνε τα πουλιά!

Πουλί 2: Τον παππού σου έχασες κι είσαι απαρηγόρητος;

Πουλί 3: Έλα σε μας!

Πουλί 1: Πάπιο και πάπια θα σου βρούνε τα πουλιά!

Πουλί 2: Αρρώστησες και σε τρώει ο μαύρος πυρετός;

Πουλί 3: Έλα σε μας.

Πουλί 1: Πέρδικα θα σε κάνουν τα πουλιά!

Πουλί 2: Γάλλος είσαι και σου πήραν την υπηκοότητα;

Πουλί 3: Έλα σε μας!

Πουλί 1: Γάλλο θα σε κάνουν κι υπήκοό τους τα πουλιά!

(Βγαίνουν ο Ευελπίδης, ο Πισθέταιρος, ο Τσαλαπετεινός. Οι δύο πρώτοι φορούν τώρα φτερά. Ο Ευελπίδης είναι ξεκαρδισμένος στα γέλια).

Πισθέταιρος: Γιατί γελάς;

Ευελπίδης: Για τα φτερά σου. Έτσι που τα φοράς ξέρεις πώς μοιάζεις;

Πισθέταιρος: Εσύ πάντως μοιάζεις με χήνα!

Ευελπίδης: Και συ κόκορας, χωρίς λειρί όμως!

Πουλί 1: Αφήστε τα αστεία και τα πειράγματα και πείτε μας τι πρόκειται να γίνει;

Πισθέταιρος: Πρώτα-πρώτα πρέπει να βρούμε ένα σπουδαίο όνομα στην πόλη των πουλιών.

Ευελπίδης: Σύμφωνα!

Πουλί 2: Λοιπόν, πώς θα τη βγάλουμε την πόλη;

Πισθέταιρος: Να την πούμε Πλάκα;

Ευελπίδης: Όχι πρέπει να βρούμε ένα όνομα που να ταιριάζει με το γύρω χώρο. Αλαφρύ, αναέριο, σαν τα σύννεφα που έχουμε γύρω-γύρω!

Πισθέταιρος: Τότε Ουρανούπολη! Αυτό είναι! Μπράβο!

Πουλί 1: Ουρανούπολη!

Πισθέταιρος: Ωραία! Και τώρα μην ξεχνάμε το τείχος γύρω-γύρω από την Ουρανούπολη. Κι εσύ Ευελπίδη τράβα και βοήθα τους χτίστες· χαλίκι-χαλίκι να κουβαλάς και συ και να προσέχεις να γίνει σωστά η δουλειά. Στείλτε ακόμα μ' ένα άσπρο περιστέρι μήνυμα στους θεούς και στους ανθρώπους να 'έρθουν εδώ να κουβεντιάσουμε τις διαφορές μας.

Πουλιά: Εμπρός μαρς!

Εμπρός καλή αρχή

να κτίσουμε το τείχος

να 'ναι πολύ γερό

να μην περνά ούτε ήχος.

Πρωτεύουσα του κόσμου

να γίνει η πουλοχώρα

κι εγώ αρχηγός του κόσμου

ήρθε η δική μου ώρα!

Πουλί 1: Γιατί με την αξία μου

τα σκήπτρα ξαναπαίρνω

και στη γλυκιά πατρίδα μου

χαρές και δόξες φέρνω.

Πουλί 2: Γιατί παντού εγώ

χυμώ σκοτώνοντας τα ζώφια

φίδια, σκουληκομέρμυγκες,

που τρώνε τα λουλούδια!

Πουλί 3: Για την καλή μου τύχη

τώρα θα σας πω,

γιατί κάθε χειμώνα

δεν κρυώνω εγώ!

Γιατί έχω τα φτερά μου,

σκέπασμα και παλτό

κι ούτε το καλοκαίρι

το νιώθω εγώ καυτό!

Γιατί στη σκιά των φύλλων

και πλάι στην πηγή

στους ανθισμένους κάμπους περνά τη ζωή.

Πουλιά: Εμπρός, καλή αρχή! (Βγαίνουν. Μπαίνει ένας Γεωμέτρης).

Γεωμέτρης: Χαίρετε. Έρχομαι απ' τη γη.

Πισθέταιρος: Καλωσόρισες. Τι γυρεύεις;

Γεωμέτρης: Ήρθα με αποστολή. Να γεωμετρήσω τον αέρα. Να χωρίσω την πόλη σας σε οικόπεδα και δρόμους!

Πισθέταιρος: Μπα, μπα! Κι αυτό που κρατάς τι είναι;

Γεωμέτρης: Χάρακας του αέρα, γιατί ο αέρας μοιάζει στο σχήμα μ' ένα φούρνο. Στη μέση λοιπόν θα βάλω την αγορά και τους δρόμους για τ' αυτοκίνητα. Πάνω απ' τους δρόμους για τ' αυτοκίνητα θα 'ναι οι δρόμοι για τα μηχανάκια. Κάτω απ' τους δρόμους για τ' αυτοκίνητα και τα μηχανάκια θα 'ναι οι δρόμοι για τους πεζούς. Τα εργοστάσια θα είναι γύρω από την καμπύλη, τα υπουργεία απάνω στην καμπύλη κι εδώ από την καμπύλη, εντός κυκλώματος που λένε!

Πισθέταιρος: Εσύ! Έξω από τον κύκλο αμέσως! Φίλε, μάζεψέ τα και δρόμο, πριν σε κρεμάσω ανάποδα απ' το χάρακά σου. Για κοίτα αδερφέ μου! Ακόμα δεν τη χτίσαμε την πόλη μας κι άρχισαν οι ενοχλήσεις!

Γεωμέτρης: Μα τι πάθατε κύριε; Πώς μιλάτε έτσι σ' έναν εκπρόσωπο του κράτους;

Ευελπίδης: Στην πόλη αυτή δεν θέλουμε δρόμους, μήτε αυτοκίνητα, μήτε μηχανάκια, μήτε εργοστάσια, μήτε υπουργεία. Κατάλαβες;

Γεωμέτρης: Να τα μαζεύω τότε!

Πισθέταιρος: Δεν ξέρω αν θα προφτάσεις! Οι ξυλιές έφτασαν κιόλας! (Τον δέρνει).

Γεωμέτρης: Ωχ! Ωχ!

Πισθέταιρος: Εγώ σε προειδοποίησα! Μπρος! Δρόμο. Άντε να χαράξεις άλλο μέρος. (Ο Γεωμέτρης φεύγει. Μπαίνει ο εφοριακός).

Εφοριακός: Οι επίσημοι να με υποδεχτούν! Πού είναι οι μπάντες;

Πισθέταιρος: Ποιος είναι πάλι ετούτος;

Εφοριακός: Είμαι εφοριακός και ήρθα εδώ στην Ουρανούπολη!

Πισθέταιρος: Και ποιος σε στέλνει;

Εφοριακός: Έχω μια διαταγή να κάνω έλεγχο!

Πισθέταιρος: Ωραία. Δεν μου λες: Πόσα θέλεις για να φύγεις αμέσως και να πεις πως έκανες τον έλεγχό σου;

Εφοριακός: Αυτό πολύ μ' αρέσει! Δωροδοκείς μα έχει χάρη που είσαι γλυκούλης. 10 ευρώ;

Πισθέταιρος: Πολλά είναι!

Εφοριακός: 8 ευρώ;

Πισθέταιρος: Πολλά, πολλά!

Εφοριακός: 5 ευρώ;

Πισθέταιρος: Πάρτ' τα!

Εφοριακός: Είμαι εφοριακός. Διαμαρτύρομαι!

Πισθέταιρος: Βρε, ουστ από δω! (Ο εφοριακός βγαίνει. Από μακριά έρχεται ο αγγελιοφόρος).

Πουλί 1: Πι, πι!

Πισθέταιρος: Ποιος θέλει καλέ να κάνει τσίσα;

Πουλί 1: Πι, πι Πισθέταιρε!

Πισθέταιρος: Παρών!

Πουλί 1: Χτίστηκε το τείχος!

Πισθέταιρος: Μπράβο!

Πουλί 1: Σπουδαίο έργο. Εκατό μέτρα ψηλό.

Πισθέταιρος: Έλα! Και ποιοι το έχτισαν τόσο ψηλά το τείχος;

Πουλί 1: Πουλιά, ποιοι άλλοι. Τριάντα χιλιάδες γερανοί κουβάλησαν τις πέτρες. Δέκα χιλιάδες χελιδόνια ζύμωσαν τη λάσπη. Τα πουλιά των ποταμών κουβάλησαν το νερό. Οι χήνες με τα πλατιά ποδάρια τους ζύμωναν τον πηλό. Για μαραγκοί ήταν οι πελεκάνοι. Όλα τώρα λειτουργούν ρολόι!

Πισθέταιρος: Έλα, τι βλέπω! Μπα, ποια είναι αυτή η φτερωτή γυναίκα; Ε, εσύ, ποια είσαι; Την ταυτότητά σου.

Ίριδα: Έρχομαι απ' την αυλή των Θεών του Ολύμπου.

Πισθέταιρος: Και ποια είσαι;

Ίριδα: Η Θεά Ίριδα.

Πισθέταιρος: (Στον μαντατοφόρο): Να την συλλάβεις!

Ίριδα: Εμένα;

Πισθέταιρος: Εσένα βέβαια. Αφού μπήκες παράνομα στη χώρα.

Ίριδα: Καλέ τι λέει αυτός;

Πισθέταιρος: Την πάπια μου κάνεις;

Ίριδα: Την πάπια; Ποια πάπια;

Πισθέταιρος: Σου 'βαλαν, παιδί μου, σφραγίδα στο διαβατήριό οι χήνες;

Ίριδα: Ποια σφραγίδα μου λες; Είμαι Θεά! Έχω το διπλωματικό ελεύθερο που λένε.

Πισθέταιρος: Αυτά που ήξερες, να τα ξεχάσεις! Χωρίς άδεια παραμονής να γυρνάς στον εναέριο χώρο ξένου κράτους! Θα πληρώσεις πρόστιμο γι' αυτό...

Ίριδα: Εσύ θα το πληρώσεις που μιλάς έτσι σε μια Θεά...

Πισθέταιρος: Εσύ Θεά;

Ίριδα: Και βέβαια!

Πισθέταιρος: Τώρα πια δεν είσαι θεά. Θεές τώρα είναι η αηδόνα, η χελιδόνα, η πέρδικα και η περιστέρα!

Ίριδα: Ανόητε, ανόητε, ανόητε! Στάχτη θα σε κάνει ο μπαμπάς μου ο Δίας!

Πισθέταιρος: Στάχτη; Καλύτερα. Κι εγώ από τη στάχτη θα ξεφυτρώσω σαν το φοίνικα, το μυθικό πουλί! Στην έφερα!

(Η Ίριδα θυμωμένη φεύγει).

Πουλί 2: Πισθέταιρε, σοφότετε, σπουδαίε και δοξασμένε, φέρνω διπλό χαρούμενο νέο! Πρώτα, πρώτα με το χρυσό στεφάνι αυτό σε στεφανώνουν όλα τα έθνη της γης. Όλη η ανθρωπότητα δέχτηκε τα πουλιά σαν Θεούς. Μάλιστα μια νέα μόδα εξαπλώθηκε στη γη: η πουλομανία! Οι άνθρωποι κάνουν ό,τι κάνουν τα πουλιά. Μύγες χάφτουν τα πουλιά; Μύγες χάφτουν και οι άνθρωποι! Τα παιδιά στο σχολείο δεν γράφουν πια το αλφάβητο παρά ορνιθοσκολίσματα σαν τις κότες κι όλοι παίρνουν ονόματα πουλιών! Η κ. Παγώνα, ο κ. Περδίκης! Κι αν πεις για τα τραγούδια τους όλο για πουλιά μιλάνε: το σπουργιτάκι, η γερακίνα, το άσπρο μου περιστέρι, το είμ' αετός χωρίς φτερά, ο γλάρος! Οι κοπέλες κουνιούνται σαν σουσουράδες... Κι όλοι θέλουν φτερά για να πετάξουν!

Πισθέταιρος: Ας κάνουν ωραίες πράξεις πες τους και θα πετάξουν από χαρά κι ευτυχία! Τι άλλο όμως έχεις να μου πεις;

Πουλί 2: Οι θεοί έστειλαν πριν λίγο μήνυμα, πως μας παραδίνουν την εξουσία!

Πισθέταιρος: Τι λες!

Πουλί 2: Ζητούν να κάνουμε ειρήνη. Και τα πουλιά ας κυβερνούν τον κόσμο. Να τον κυβερνούν δίκαια τουλάχιστον!

Πισθέταιρος: Ειρήνη! Επιτέλους πια. Ειρήνη! Και Δικαιοσύνη!

Πουλιά: Κάντε θέση, κάντε θέση να χορέψω εγώ στη μέση.

Πισθέταιρος: Πω-πω τι ομορφιές και κάλλη!

Αχ, και έχω χαρά μεγάλη!

Πουλιά: Απ' τον άνθρωπο ετούτο τα πουλιά έχουν δει τον πλούτο.

Πισθέταιρος: Τώρα για την Πουλοχώρα έφτασε η μεγάλη ώρα.

Πουλιά: Γιατί τα πουλιά γνωρίζουν τώρα πια το τι αξίζουν.

Πισθέταιρος: Κι έτσι το έργο μας τελειώνει μου το λέει στ' αυτί τ' αηδόνι.

Πουλιά: Τώρα σπίτια σας να πάτε και να έχετε ό,τι αγαπάτε!

